

دوا نوتقشەى چىمان

سەئىد سەلىمانى

كۆتايىبەكانى ويست و چىڭ. ئەم چركانە يەك پىناسەيان
هەيە: خۇدانە دەست بەستىنى رۇبارىكى ئارام و بردنى
جەستە و رۇح تا ئەوپەرى ئەبەدىت...

لە و كاتانەدا دەنگى با دىتە بەر گۆڭ، سىرپوھى بايەكى
ئەفسوناوى كە پىرە لە پىچچەى ماچ و ھەزاران نەرمە
ئاخ و ئۆفى لەزەتى پىيە... ئەوانىش لە و پىخەفە نەرم
و نىانەياندا، لە ھانكەى ھەناسەياندا، شىنەى نەرمى ئەو
بايەيان ھەست پى دەكرد.

من فرۆكەوانى فرۆكەى ژمارە كۆتايىم. نازانم ھەر
بەرىكەوتە يان قەدەرە كە بوومەتە خاوەنى ئەم فرۆكەيە.
چەند مانگىكە راگويزاوينەتە ئەم بىكەيە.

ھەر كە خويىندنى قوتابخانەمان تەواو كرد ئىمەيان برد
بۆ ئەوئى، بۆ مەشق و راھىنان. من لەم بوارانەدا ئەوئەندە
راھاتە و شارەزام كە دەتوانم لە ماوھى يەك خولەكدا

ھەر لىو بوو دەكەوتە سەر لىو، ھەر گيان بوو دەكەوتە
ناو گيان، ھەر دەست بوو دەكەوتە كەمەر و ھەر رۇچ
بوو دەچوھە ناو رۇچ. گەرمابى دوو جەستە تىكەل
دەبوو بە ئاويئەبوونى دوو ھەست. چ شىرىن ساتەكانى
تىكەلبوون! چ لەزەت بەخشە خەونەكانى ئامىزان!...
ئەمە ئۆخزنى تىنوئىتپىيەكى ئەزەلى تا سەر ئىسقانە پەل
داويىت، ئەمە تەكا و پارانەوھى رەگەزە گەردەگرىت، ئەمە
مژىن و لاواندەوھى جەستەى ئەويتر نىيە، بەكيشكردى
وئىبوويەكى ئەزەلى و لەمىژىنەيە بۆ ناو قوولايىبەكانى رۇچ،
بۆ ئەو شويىنە كە دەبن بە يەك. ئەمە خۆى ھەسرەتە،
ھەسرەتى شكاندىنى ياسا و ھەسرەتى لادان لە فەرمانى
موتلەق و ھەسرەتى تامى قەدەغە. ژيانى ھەسرەتاوى
كسپەئامىزە، لەوئىش شىرىنتر و كسپەئامىزتر شكاندىنى
ھەسرەتە تا ئەوپەرى گۆينەدان، تىپەراندىنى سنوورە تا

فرۆكەكەم بگەنمە ناخى ئاسمان. ئەو بىنكەيەى ئىمە تىيدا راھاتىن پىر بوو لە سەرۆك و فەرماندەى زەبەلاح. ئىمە خۆشمان سەرۆكىكى تايبەتمان ھەبوو. ئەوان خۆيان ھاتوچۆيان دەكرد، بەلام ئىمە ھەر دەبوايە لەویدا بىمىننەو، ھەرەك ئىرە كە ناتوانىن بچىنە دەرەو. ھەلبەت ئەمە، بەشىكى زۆرى خۆمان ويستومانە. زۆرىك لەو شتانە سەرۆك فىرى كرىن، فىرى كرىن كە لەگەل كەس نەدوین، ھەمىشە ئاللىرەدا بىن و چاوەرپى فەرمان بىمىننەو تا ئەو پۆژەى خۆى فەرمان دەدات. ئەو لە بىنكەى پىشوو و ئاللىرەشدا باوكى سەرەكىى ئىمەيە. ھىچمان لە فەرمانى ئەو لانا دەين.

لەگەل ئەمانەشدا ئىرە شوينىكى ناخۆش نىيە. بىنكەيەكى سەربازى پاریزراو كە خۆى خاوەنى سىنەما، كىتبخانە و چىشتخانە و ھەموو جۆرە پىداويستىيەكى دىكەى تايبەت بە خۆيەتى و شوينى حەوانەو شىمان لە دەيان مىترى ژىر زەويدايە و ھىچ شتىك زەفەرى پى نابات. لە راستىدا نازانم ئىرە لە كوئى زەويدا ھەلكەوتوو بەلام ئەوئەندە دەزانم كە خۆمان و فرۆكەكانمان لىرەين و چاوەرپى فەرمانىن و ھەمىشەش چاوەرپى دەمىننەو.

بەكەم پۆژەكە چووم بۇ كىتبخانەكەى ئىرە، كچىك بىنى كە كىتبخانەى ئەوئى بوو، من لەمىژ بوو كە چاوم بە ئاڧرەت نەكەوتبوو. ھەموومان ھەر واين و تەنانەت ئاڧرەتمان لە بىرىش چۆتەو، ئىمە ھەر خۆمان دەناسىن و بەس! لەمىژىش بوو جگە لە كىتبخانەى راھىيان ئەو كىتبخانەى كە ھەر تەنیا شەريان تىدايە. ھىچى دىكەم نەخویندبوو، شايەدەيش ھەروا بەھەلكەوت رىم كەوتە كىتبخانە.

ئىستاكە لەگەل كچەدا ھاوړىم، ماوہيەكە بووینە دۆست و دلخوازی يەكتر. ئەوئەى راست بىت من ئەم شتانەم لەمىژ بوو فەرامۆش كىرەبوو، بەلام ئەو خۆى پىشنىارى كىر و منىش لە چاوەكانىدا ئەو ھەستەم خویندەو، ئاخر ئىنسان ھەرچەند دوربەكەوتەو دىسان شتانىك لە پوھىدا جىگىرە كە دەبىتەو سەر سىرۆشت و غەرىزەى خۆى، ئەمەم ھەر لەو كاتەو كە پىمان ناوئەتە ئەم دۆخەو، بۇ دەرەكەوتوو. كەس پاشكاوانە بە رازى دۆستايەتى من و ئەو نازانئى ئەگەرىش بزانن ديارە كە دوچارى سزايەكى توند دەبىنەو تەنانەت مەرگ!

ئەمۇر بە ھەر شىوہيەك بوو، دور لە چاوى ھەمان و بە ھەزار چەرمەسەرى كچەم ھىناوئەتە ئىرە، بۇ شوينى حەوانەوئەى خۆمان، بۇ ژورەكەى خۆم. ئاخر لىرە ھەر كەسە ژوروى تايبەتى خۆى ھەيە، لەم ژىرەمىنەدا. ئەوئەتا ئىستا بەيەكەوئەين.

وئەى كە چ لەزەتبەخشە خەوتن و نىزگەرەدان لە

ژىر قورسايى جەستەى ئەم كورە شەنگەدا، چەندە كىسە ئامىزە! وئەى چ نارامىيەك و چ فىنكايەك دەبەخشىن بە رۇح ئەم لىوہ گەرمانەى! ... ھەر ئىستاكە گويم لىيە دەنگىكى نەفرەتى و ناخۆلا بانگى دەكات و دەبىھوئى لە باوئەشم دەرى بىنىت، دەبىھوئى ئەم پارچە لەزەتەم لى زەوت بىكات، بەلام من ناھىلم بىروت. ھەر دوو دەستم خستۆتە كەمەر و مىلى و زەوتەم كىرەو بۇ خۆم، ئەمە گەماروئى لەزەتە، دەستم تا چەند چىركە پىش لە ناو قۇەكانىدا بوو، بەلام ئىستاكە كىرەوئەتە كەمەندى جەستەى، بۇ ئەوئەى نەروات، ئەوئەتاو... بە زۆر دەبىھوئى لىم جىا بىتەو، ھەولى ئەوئەيەتى بىروت، دەستى گرتووم و بە زۆر لە كەمەرى خۆى دەكاتەو. ئەوئەتا ئەو ھەستايە سەر چۆك، دەلىلى لەم دەنگە نەفرەتايە دەترسىت، نا، ناھىلم... ئەوئەتا دىسان دەستىم گرت و رامكىشا و دووبارە جەستەيىم كىشاىەو بەسەر جەستەمدا... ئەم لەشەى ئەو چەندە گەرە!... كورە گىان مەرۆ... ئەوئەتا دەى... دەست بەكە مەم... لىوہكانم بۇ تۆ... چاوەكانم بۇ تۆ... سىنگ و بەرۆك بۇ تۆ و ھەموو جەستەم و رۇح بۇ تۆ، تەنیا مەرۆ و بىمىنەو!

ئەوئەتا بانگ دەكەن... ئەوئە دەنگى سەرۆكە، فەرمانى ئەوئە، بانگ دەكات. من گوئى لە فەرمانى ئەوم، دەبى بىرۆم... ئەوئەتا، بە زۆر دەستم لە ناو دەستى ئەم كچە دەر دەھىنم، ئىستا فرۆكەكەم چاوەرپىم، من ژمارە كۆتايىم، لە دواى ھەمان دەبى بىرۆم، بەلام دروست بە شوين ئەواندا، دەبى بىرۆم و ھىرىش بەرم... ئەوئەتا ئەم كچە نامھىئى، نا، لە فەرمانى سەرۆك لانا دەم، ئەمە ئەركى منە لە ئەزەلەو... ئەرى، ئەمە دەنگى خۆيەتى، دەنگى فەرماندەيە، من لە بىرارى ئەو سەرپىچى ناكەم... كچە دەستم بەردە! لىم گەرى با بىرۆم، سەرۆك چاوەرپىم، فرۆكەكەم چاوەرپىم، ئاسمان چاوەرپىم، جىھان چاوەرپىم!

من تەنیا ئاڧرەتى ئەم بىنكەيەم، باوكم منى ھىنايە ئىرە، باوكم خۆى يەككە لە فەرماندەكانى ئىرەيە. ئىستاكە نازانم باوكم لە كوئىيە و فەرمانى چى دەدات، ئاخر جەستەى ئەم كورە شوخە ھەموو شتىكى لە بىرم بردۆتەو. من كىتبخانەى كىتبخانەى ئەم بىنكەيەم، يەكەمجار لە كىتبخانە بىنىم، لەوانى دىكە نەدەچوو، خوئىنى گەرم بوو و چاوەكانىشى تروسكە ھاوړى، ئاخر سەربازانى ئىرە ھەموويان خوئىساردن وەك بەرد چما جەستەيان لە ئاسن دروست كراو و پوھيان لە پۇلا، بەلام ئەو تەزىوئەكى گەرم ھەمىشە لە چاوەكانىدا بەدى دەكرىت، ھەر ئەو پۆژە زانىم كە بنى چاوەكانى ھەلگى پەيامىكە، من بۇ دۇزىنەوئەى ئەو پەيامە لىنى نىك كەوتەو و بوومە ھاوړى. ئەمۇر بە

له ناوهندی فرماندهی گشتیهوه، فرمانی له
 داردانی دواچارهکی فرۆکهوانی سه‌رپێچ ده‌رکرا!
 فرۆکه‌کان و فرۆکه‌وانه‌کانی دیکه‌ش هه‌ستان و هه‌موو
 دنیایان ویران کرد، هه‌موو ئاوێکیان فه‌وتاند و هه‌موو
 دارێکیان سووتاند، هه‌یچ زینده‌وه‌ریکیان نه‌هه‌شته‌وه‌ له‌سه‌ر
 زه‌وی، دواچار خۆشیان هه‌رگیز نه‌گه‌رانه‌وه‌، ته‌نانه‌ت بئکه
 سه‌ریازیه‌که‌ش به‌ روپۆشێک له‌ خۆله‌میش داپۆشرا. که‌چی
 له‌و ژێزه‌مینه‌ ئارام و بێمه‌ترسیه‌دا خه‌یئاگا له‌ سووتان
 و کاولکاری دنیا. کوره‌ هه‌یشتا به‌سه‌رجه‌سته‌ی که‌چه‌وه
 بوو، گه‌رچی له‌ به‌هه‌شتی له‌زه‌ندا ئۆخژنیان هاتبوو،
 به‌لام هه‌روا لێو به‌ لێوی یه‌کتره‌وه‌، دوو که‌سی خه‌ریکی
 نه‌رمه‌ لاوانده‌وه‌ی یه‌کتر بوون و له‌ هه‌مانکاتیشدا نوتفه‌ی
 مندالێک له‌ ناو مندالانی که‌چه‌دا خه‌ریک بوو ده‌گورا و
 شکلی ده‌گرت.

- هاوینی 85 (2006) -

دزیه‌وه‌ و دوور له‌ چاوی هه‌موان له‌گه‌لی هاتومه‌ته‌ ئێره
 و ئیستاش وام له‌ باوه‌شیدا، باوه‌شی ئه‌و که‌ دووره‌ له
 گرمه‌گرمه‌کانی ناو ئه‌م بئکه‌یه‌.

من ده‌بێ بڕۆم و فه‌رمانی سه‌رۆک جیبه‌جی بکه‌م، ده‌بێ
 هه‌یرش به‌رم بۆ ته‌واوی زه‌وی، ئاخ‌ ئه‌مه‌ فه‌رمانی سه‌رۆکه
 به‌لام ئه‌م که‌چه‌ ناهه‌یلتی، چما فه‌رمانی ئه‌و له‌ فه‌رمانی
 سه‌رۆک، به‌هه‌یتره‌، به‌ ده‌سته‌کانی گه‌مارۆی داوم چما
 گه‌مارۆی ده‌سته‌کانی ئه‌و له‌ گه‌مارۆی ته‌واوی سه‌ریازانی
 دنیا به‌هه‌یتره‌. نازانم چی بکه‌م، من پێشتر بێرم له‌مه
 نه‌کردبووه‌ و هه‌ستم به‌م هه‌یزه‌ له‌شکاننه‌هاتوه‌ نه‌کردبوو...
 ئه‌وه‌تا ئیستا هه‌یواش هه‌یواش ده‌نگی سه‌رۆکیش فه‌رامۆش
 ده‌که‌م، سه‌رۆک ئیتر ده‌نگی نایه‌، نووزه‌ی براه‌. ئاگام له
 فرۆکه‌وانه‌کانی دیکه‌یه‌ که‌ هه‌موو به‌هه‌لوه‌دا ده‌رۆن، ئیستا
 هه‌موویان ئاماده‌ن چگه‌ له‌ من، هه‌ر ئیستا که‌ هه‌موویان
 ئه‌م بئکه‌یه‌ به‌جی دێن، ده‌چن ئاسمانیش ویران ده‌کن.

